

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomae Młodzianowski, Polonie, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Metaphysica, Logica, Octo Libris Physicorum, Generatione, Corruptione
Et Anima

Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682

Difficultas 2. De Divisione scientiæ in Practicam & speculativam

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95667)

DIVIDITUR rursus utraque in Intuitivam, quæ ita noscit objectum sicuti est, & abstractivam, vi cuius attingitur unum, non attacto alio.

DIVIDITUR item in Totalem & Partialem. Totalis est quæ attingit omnem scibilitatem talis objecti, cum Partialis attingat nonnisi partiale objectum.

DIVIDITUR item scientia. In scientiam Comprehensivam, qua cognoscitur res quantum cognoscibilis est. Et quidditativam, quæ proprium conceptum de Deo v. g. format, coinciditque cum scientia, Intuitiva, per multos.

DIVIDUNTUR scientiæ divisione celebri in scientiam Practicam & Speculativam. Subalternantem & subalternatam. Hæ divisiones pensculatius hinc examinandæ.

DIFFICULTAS II.

De Divisione Scientiæ in Practicam & Speculativam.

In harum scientiarum explicatione divisi sunt Authores. Ut Status quæstionis penetraretur, tenendum est, quod nomine Practici veniat actus vel habitus opus respiciens, objectum verò istius actus vel habitus vocatur Praxis, quod objectum debet esse operatio aliqua. Praxis enim significat actionem. *Sic*

Punctum Difficultatis 1.

Rejiciuntur modi quidam explicandi Praxim & Practicum.

ExPLICANT I. Scotistæ Praxim: quod sit actus alterius potentie ab intellectu naturaliter posteriori intellectione, natus elici conformiter rectæ rationi ad hoc ut sit rectus. Consequenter negant Scotistæ quod operationes intellectus possint esse praxes, licet id affirmet de actibus voluntatis. Eandem doctrinam modificat Maftrius disp. 12. Log. part. 5. art. 5. & docet nullum actum intellectus, imò nec ullum alium esse praxim, si præcedat voluntatis imperium, quantumvis posito imperio possit esse praxis. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT 1. ex Suarez disp. 44. Metaph. sec. 13. Actus intellectus dirigens actus voluntatis, ut recte fiant in suo ordine, est practicus. Ergo & actus intellectus dirigens alium actum intellectus est practicus. Quod ipsum in hoc resolvitur, quia actus intellectus dirigens alium actum intellectus, non comparatur ad illum tanquam ad aliquod speculativum, non enim sistit in sola veritatis speculatione. Ergo comparabitur ad illum, ut actus practicus ad praxim.

NON SATISFACIT 2. Operatio quatenus dirigibilis moraliter, hoc est, quatenus dirigibilis per regulas prudentiæ, potest esse praxis,

prudentia enim est virtus practica, estque virtus intellectus. Ergo & operatio intellectus, quatenus dirigibilis artificialiter, potest esse praxis, potest autem dirigi artificialiter v. g. à Logica.

NON SATISFACIT 3. Actus intellectus, post imperium voluntatis potest esse practicus, sed non quocumque modo post actum voluntatis positi, neque enim omnis sequela actus intellectus post actum voluntatis arguit rationem practici, cum possit voluntas imperare etiam speculationem, sed tunc intellectus induit cum illa sequela rationem practici, quando præscribit certum ordinem & methodum operandi. Hæc autem methodus præscribi potest, ante actum voluntatis. Et certè detur quæcumque forma constitutiva Praxeos & Practici, illa quædrabit actibus intellectus aliquibus, etiam si non sequantur imperium voluntatis.

DICES 1. In oppositum esse auctoritatem.

1. AUCTORITAS est Aristotelis. Tercio de Anima cap. 10. tex. 50. Intellectus extensione fit Practicus.

RESPONDETUR. Tot Capita illo libro non reperiri, sed retinendo auctoritatem hujus dicti quod usurpatur tanquam axioma. Explicari sic posset. Intellectus extensione fit practicus, non quidem extensione ad actum alius à se potentie, sed extensione ejusmodi. Quia scilicet actus ille qui dirigit non est praxis, sed extendi debet ad alium, à se entitative actum, quem dirigit. Deinde tunc res aliqua extendi dicitur, quando limites suos & terminos quos potest, attingit, arctatur enim, si illos non attingat. Limites autem intellectus sunt veritas, seu intelligibilitas objectorum, & quidem proximior, si solum speculetur veritatem, remotior si etiam se ipsum dirigit, si ergo intellectus non coarctetur se ad hoc, ut solum speculetur veritatem, sed procedat usque ad directionem suæ vel alijs operationis, hoc ipso extendet sese.

2. AUCTORITAS S. Thomæ 1. 2. q. 57. art. 1. ad 1. Practicum dicitur sumi ab operatione exteriori, cum tamen actus intellectus nunquam possit esse nisi immanens, adeoque non potest esse quid exterius, adeoque nec potest esse practicus.

RESPONDETUR. Si verba S. Thom. sumantur ut sonant, probabunt etiam actum voluntatis non posse esse praxim, nam neque hinc est quid exterius. Solum ergo S. Doctor intellexit Practicum, debere esse quid externum, hoc est condistinctum ab actu, à quo dirigitur.

DICES 2. Cum Capreolo. Operatio quævis in tantum est praxis, in quantum subest electioni voluntatis ut innuit Aristotel. 6. Metaph. cap. 1. At nihil subest electioni voluntatis, nisi in quantum est moraliter dirigibile. Ergo omnis praxis, debet esse moraliter dirigibilis unde etiam ipse Aristoteles 6. Eth. cap. 3. & 6. Scientiam practicam nonnisi in ordine ad voluntatem explicat.

RESPON-

RESPONDETUR. Praxim ita ex Aristotele & aliis explicari tanquam per aliquid notius, non autem quali in hoc solo stet.

DICES 3. Si actus intellectus potest esse praxis, sequitur quamcunque speculationem, esse praxim.

RESPONDETUR. Negando sequelam, si enim sistatur in sola veritatis attractione, non potest esse talis Actus practicus, si tamen aliquis actus intellectus fiat ex regulatione alijs actus, ille actus poterit esse praxis.

DICES 4. cum Mastro. Cognitio quæ potius vera vel falsa est, non bona vel mala dicitur, non potest esse praxis. Sed omnis operatio intellectus ante imperium voluntatis elicitur, dicitur potius vera vel falsa, & non bona vel mala. Ergo talis Operatio non potest esse praxis. Major probatur. Quod potius verum vel falsum est, & non bonum vel malum, illud potius est speculabile: ad speculationem enim veritas vel falsitas pertinet. Sed nullum speculabile est praxis. Ergo & nullum est praxis, quod potius verum vel falsum dicitur, & non bonum vel malum. Minor principalis probatur. Ad voluntatem spectat bonum vel malum. Ergo ante voluntatis imperium, nihil est bonum vel malum.

RESPONDETUR imprimis negando Majorem. Ad speculationem enim veritas vel falsitas pertinent, in quantum hæc ipsa non ordinantur nec regulantur ab alio actu, secus si regulentur. Minor etiam non concludit, quia rectitudo orta ex regulis ad agendum præscriptis, quæ est aliqua bonitas, spectat etiam ad intellectum, licet bonitas moralis, imputabilis ad laudem vel vituperium, potius spectet ad voluntatem.

DICES 5. cum eodem. Cognitio directa prout cognitio est, spectat ad genus speculationis, intendit enim attingere veritatem objecti. Ergo etiam ut directa, non spectat ad praxim.

RESPONDETUR. Quod attingentia veritatis ut sic, non dicat sistentiam in illa veritate, adeoque speculationem, sed dicit aliquid commune ad speculationem & praxim. Et licet cognitio quæ simpliciter attingit veritatem objecti, ad praxim non spectet, spectat tamen ad praxim notitia, quæ attingit veritatem objecti, præscribendo regulas illam attingendi, & modum versandi circa objectum. Deinde videtur hic committi fallacia accidentis, quia quamvis dicatur non convenire id cognitioni, quæ cognitio est, non sequitur, quod ei non conveniat quæ directa, & tamen arguens ab eo quod non convenit cognitioni, quæ cognitio est, arguit non convenire ei quæ directa.

EXPLICANT 2. Alii praxim per hoc, quod debeat esse opus liberum. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT ex iis quæ immediate sunt allata, contra priorem

CONFIRMATUR ex Arriaga, quia hæc sen-

tentia supponit, quod praxis involvat ut circa illud objectum errare possit voluntas, hoc autem non convincit: nam Angelus non potest errare in motu cælorum, & tamen ille motus, est paxis, habetque de illo Angelus cognitionem practicam, cognitio boni in communi potest esse practica, itemque visio beatifica; & tamen & cognitionem boni in communi, & Visionem beatam, sequitur actus amoris necessarius &c. sed de hoc etiam infra.

DICES. Si ad rationem praxis non requiritur esse liberam. Ergo & Operationes brutorum poterunt esse praxes.

RESPONDETUR. Negando sequelam, quia id quod est proprie praxis, debet esse factum ex directione intellectus, & cum præscriptione regularum agendi, hoc autem non convenit brutis.

Punctum Difficultatis 2.

Rejiciuntur alii modi idem explicandi.

EXPLICANT 3. Thomistæ. Quod praxis importet compositionem cum materia & forma. Speculatio verò resolvit conclusiones in principia. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT 1. Quia nomine hujus compositionis cum materia & forma, vel intelligitur materia & forma physica vel intentionalis, si intelligitur materia & forma physica: Ergo nulla jam dabitur scientia practica, quia nulla componit materiam & formam physicam, sed solum est cognitio compositionis materiae & formæ physicae, quæ ipsa cognitio compositionis, non est compositio. Et si importare compositionem cum materia & forma physica: per te, sit cognoscere hanc compositionem, per te etiam Metaphysica erit practica, quia hanc compositionem, modo suæ scibilitati debito, attingit. Quod si ad rationem praxis sufficit compositio cum materia & forma intentionali, omnes scientiæ erunt practicae, quia omnes habent pro objecto, compositionem cum materia intentionali, hoc est, cum objecto materiali, ordinato ad formale, tanquam ad formam.

NON SATISFACIT 2. Quia scientia simplicis intelligentiæ de possibilitate Angelica, est practica, & tamen pro objecto non habet compositionem materiae cum forma, hanc enim excludit spiritualitas Angeli. E contra etiam practica scientia resolvitur in sua principia, & tamen adhuc est practica. Imò & omnis cognitio mechanica resolvitur in principia artis, quæ resolutio facta ab ipsamet arte, non arguit in illa ipsa speculationem.

NON SATISFACIT 3. Quia non repugnat importari à notitia speculativa compositionem cum materia & forma, & aliquid practicum resolvere conclusionem practicam, in principia

practica. Ergo nec praxis per compositionem, nec speculatio per resolutionem rectè definitur, & certè resolutio illa deberet esse conclusionis non practicae sed speculativæ, de quo ipso quæritur per quid constituatur illa conclusio in ratione speculativæ.

EXPLICAT 4. Arriaga Cognitio practica est, quæ natura sua ordinatur ad sui objecti effectum, ordinari autem ad sui objecti effectum, est, habere objectum factibile à cognoscente, ut tali, idque nondum existens. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT 1. Sumo hæc omnia, & quæro: quid sit habere objectum factibile à cognoscente ut tali.

NON SATISFACIT 2. Accipio hanc demonstrationem metaphysicam, qua advertitur quod amoris sit nexus cum bono & sic habet. Omne bonum est amabile. Deus est bonus. Ergo Deus est amabilis. Et quæro, quare hæc demonstratio in Metaphysica sit speculativa, & eadem materialiter demonstratio, in quantum est ab Ethico sit practica, & movens ad amandum Deum.

NON SATISFACIT 3. Quia tota hæc explicatio aut non explicat in quo est difficultas, ut non explicat: quid sit iste cognoscens ut talis? aut diminutam tradit doctrinam: nam quæreretur quid implicet ut versetur cognitio cæteroqui practica, circa objectum jam existens: nam licet circa jam existens non detur deliberatio, tamen potest existens esse objectum, ex quo procedatur de deliberatione circa futurum; ita, licet jam existens, non possit esse objectum cognitionis practicae, ut illud faciat existere, potest tamen esse objectum cognitionis practicae hoc sensu: quia scilicet non sistetur in sola illius objecti veritate: sed ordinabitur illa cognitio, ad similes objecti v.g. argumenti effectum.

EXPLICAT 5. Oviedo. Cognitio practica est, quæ ex se ordinatur ad praxim, ordinari autem ad praxim est esse cognitionem, quæ proponit objectum non quomodocunque, sed ita, ut ex vi illius, possit voluntas imperare ipsius objecti executionem, potentia huic, cui incumbit talis objecti productio. Et ita cognitio quæ noscit artifex ligna vel lapides, sic vel sic esse collocandos: proponit operationi, eo modo objectum, ut ex vi ipsius cognitionis, possit artifex elicere actum voluntatis, qui imperet potentia executrici, talem vel talem lignorum constructionem. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT 1. Quia sumptis his omnibus, quæreretur, quod signum sit istius; quando scilicet ex vi cognitionis potest imperari vel non, executio.

NON SATISFACIT 2. Quia quæreretur: stat: cur demonstratio de Dei amabilitate supra relata, Metaphysico non proponat ob-

jectum, ita, ut ex vi illius cognitionis, possit voluntas imperare ipsius objecti executionem, possit autem Ethico.

NON SATISFACIT 3. Quia non implicat aliquid esse praxim, quamvis ad illud voluntas non se extendat, nam ratio praxis in voluntate non stat, ut dictum, potestque unus actus intellectus regulare alium, & independentem à voluntate ponere illum, qui tamen verè adhuc possit esse practicus; Et ex altera parte potest esse aliquid speculatio, quamvis ita proponatur objectum, ut ex vi illius possit voluntas imperare ipsius objecti executionem, & tamen ille actus non esse praxis. Certè enim præmissæ conclusionis, respectu inferendæ consequentiæ, ita proponunt objectum, ut ex vi illarum, potentia intellectiva progrediatur ad conclusionem inferendam, voluntasque illam imperare possit, & tamen præmissæ respectu conclusionis, non sunt practicae; alias etiam Metaphysica esset practica, habet enim præmissas respicientes conclusionem.

Punctum Difficultatis 3.

Explicatur ratio Practici & Praxis.

ARISTOTELES 1. Metaph. cap. 1. docet speculationem esse quæ sistit in gratia sui seu gratia objecti. *Ex quo jam*

EXPLICATUR speculativum, idque etiam attendendo ad 2. Metaph. tex. 3. ubi dicit: *Speculativæ etenim finis veritas. Practica autem opus.* Speculativum illud est: quod sistit in sola contemplatione objecti, considerando ejus causas, effectus, proprietates, solum in veritate contemplanda sistendo. Practicum autem illud est, quod respicit opus, quæ operabile, adeoque non sistit in sola contemplatione objecti. Et sic demonstratio illa de Dei amabilitate si consideretur à Metaphysico erit speculativa, quia sistet in sola contemplatione objecti. Practica autem in Ethico; quia non sistit in sola veritatis illius contemplatione, sed ulterius imperat opus seu operationem, hoc est amorem. Quod autem aliqua in particulari scientia sistat in ipsa speculatione objecti, hoc inde colligendum est, si enim reliquis in objecto circumscriptis & impossibilibus redditis, solaque speculatione veritatis in illo objecto contentæ relicta, tamen maneat invariata ratio, primo & per se intenta, in versando circa illud objectum, ab illo habitu seu scientia, jam hoc ipso illa scientia, censetur esse speculativa; illa verò in particulari scientia censetur esse practica, quæ relicta tota speculatione objecti, variabitur ex hoc solo, si illi non sit integrum procedere ad opus, jam illa scientia, & erit & dicetur practica. Atque ita cognitio illa Metaphysica de Dei amabilitate est spe-

est speculativa, quia impossibili amore adhuc in illa demonstratione habebit à se intentum finem Metaphysica hoc est veritatem. Impossibili verò amore non haberet Ethica finem intentum in illa demonstratione; quia intendit regulationem amoris. Porro finis intentus à scientia ex duobus pensari debet: scilicet ex necessitate talis habitus ad perficiendum intellectum: si enim illo habitu indigeat intellectus, ut possit præscribere modum rectè attingendi objecta, censetur ille habitus, non sistere in speculatione sui objecti. Pensari item debet, an aliquis habitus sit practicus ex principio negativo, si enim potest aliquid sistere non in speculatione, sed ordinari ad opus, tenendum erit illud ordinari, quia aliàs dignificarentur Entia sine necessitate, ponerenturque omnes habitus in digniori serie, nempe speculatione, sine necessitate.

Noto hic, quænam sint Conditiones practici habitus, sunt enim hæc 1. ut respiciat objectum agibile. Ratio, quia practicum debet aliquid ponere in actu, quod autem agibile non est, non potest poni in actu. 2. Debet esse operabile ex vi notitiæ, non verò tantum ex vi principiorum naturalium. Ratio quia aliàs: Cognitio nutritionis, esset cognitio practica, quantumvis nutritio non ex vi illius notitiæ ponatur. 3. Debet versari circa illud objectum notitia practica, operabili modo: operabili autem modo versari ex Suarez disp. 54. sec. 13. est, vel elicere ipsum actum, qui est praxis, sicut temperantia elicit abstinentiam, vel certè actum dirigendo & regulando, quod ipsum dirigere vel regulare opus, fit dupliciter vel formaliter, ut cum dicit Architectonica: tale vel tale fundamentum ponito, ut sit bonum ædificium, vel dirigere æquivalenter, ut cum dicit Architectonica: Omne firmum ædificium tali vel tali debet niti fundamento, quod dictum æquivaleret huic: Pone tale fundamentum.

Cæterum notitia practica, quamvis versetur circa Agibile, est contenta, quod consistit prædicato practicali seu agibili quamvis non subiecto. Ratio, quia sicut propositio est contingens, quæ prædicatū habet contingens, quamvis subiectum non sit contingens, qualis hæc est propositio: homo est albus, homo enim non est quid contingens licet albedo sit contingens. Ergo & notitia erit practica, quæ habebit prædicatum practicum, qualis est v.g. hæc Deus est amandus, ubi Ly amandus est quid agibile. Deus verò ipse, non est agibilis. Quanquam quantumvis practica cognitionis debeat esse objectum operabile seu praxis, ipsius tamen praxeos non est necesse objectum esse operabile sic v.g. objectum practica cognitionis imperantis amorem Dei, est objectum operabile, hoc est amor Dei, sed objectum ipsius amoris, hoc est Deus, non est quid operabile. *Ex dictis*

INFERES 1. *Quare cognitio Dei de peccato commissio non sit practica.* Licet enim quodam modo Deus dirigatur illa, ad infligendam penam, quia tamen ex accidenti est, quod dirigatur Deus ad infligendam penam, nam etiam si Deus non decrevisset punire peccata (cum illa Deo liberum sit punire) mansisset tamen in Deo cognitio de peccatis, quia æquè esset Omnis. Quod si mansisset eadem cognitio Dei etiam si non direxisset Deum ad puniendum peccatum, apparet per accidens esse illi cognitioni, dictam directionem; si autem per accidens est huic cognitioni ista directio, certè jam per se non erit practica, ea enim quæ sunt per accidens, non immutant naturam Actus, quæ importat esse per se.

INFERES 2. *Præmissas respectu Conclusionis non esse quid practicum.*

RATIO. Quia conclusio respectu præmissarum, neque est objectum agibile physice, unus enim actus non producit alium physice, nec etiam conclusio respectu præmissarum est objectum agibile moraliter, nam imprimis moralitatis ea censentur capacia, quæ sunt libera, quod non competit conclusioni. Deinde quia potius intendunt præmissæ determinare ipsum intellectum ut formet conclusionem, non autè immediatè respiciunt ipsum opus, quod est conclusio. Adde ex principio hoc, quia practicum debet habere pro objecto aliquid agibile, sequi, quod præmissæ per ordinem ad conclusionem non sint practica, quia conclusio non est objectum præmissarum, sed illud, de quo illæ præmissæ procedunt.

INFERES 4. *Quod Cognitio præcedens actum amoris necessarium, non sit practica,* quia nihil refert illi cognitioni, quod sequatur ex illa amor, totaque illius essentia & finis intentus, salvari potest, quantumvis non sequatur amor; contra cognitio Dei de creaturis effectibilibus, est practica, non enim ex accidenti illi est dirigere Deum in effectione creaturarum, hinc si impossibiles essent creaturæ, neque Deus scientiam de producibilitate illarum habuisset.

INFERES 5. *Quod Cognitio quam habet Petrus v.g. de Angelo producendo, quantumvis Deus illi communicaret vim producendi Angelum adhuc per se esse, speculativa, & non nisi per accidens practica.*

RATIO. Quia quamvis Petrus hac cognitione dirigeretur in illa productione; adhuc tamen illa cognitio posset esse in illo salva, quamvis non haberet vim producendi Angelum. Ergo apparet hanc directionem, per accidens esse illi cognitioni. Contra cognitio in Medico, quæ Medicus est, licet intentio illius non referat cognitionem aliquam ad praxim, adhuc est practica; quia ex accidenti est, quod non referat ad opus illam cognitionem: cum cognitio in Medico, quæ Medicus est, natura sua pertinet

tat referri ad opus, hocq; inde est ex dictis, quia relictis omnibus speculationibus de objecto medicinæ, & sublata illius ad opus, hoc est ad sanativitatem, intentione, hoc ipso non erit hæc, sed alia specie medicina. Dixi hanc cognitionem in Medico qua Medicus est esse practicam, quia fieri potest, ut habeat cognitionem de sanitate, non ex habitu medicinæ, sed ex habitu Physicæ, quæ est speculativa.

Punctum Difficultatis 4.

Satis sit questus aliquibus.

QUÆRITUR 1. *An Divisio in Practicum & Speculativum sit in membra contradictoriè opposita, saltem illativè.*

CONFIRMATUR. Quia sistere in sola speculatione objecti, quod est speculativi; & non sistere in sola speculatione objecti, quod saltem illativè competit, practico, sunt membra contradictoriè opposita.

QUÆRES 2. *An possit idem habitus esse practicus & speculativus?*

POTEST. Ratio, quia si idem indivisibilis intellectus potest esse principium actuum speculativorum & practicum: cur non idem poterit esse in scientia totali, quæ supponitur esse aggregatum ex pluribus partialibus habitibus.

QUÆRES 3. *An possit esse idem actus practicus & speculativus?*

POTEST. Ratio, quia una eademque cognitio, qua Deus se & creaturas cognoscit respectu Dei est speculativa, respectu creaturarum practica, nec ulla in hoc est implicantia habent se enim speculativum & practicum, sicut sensitivum & intellectuale. Porro sicut sensitivum tantum, non potest simul reperiri cum intellectu tantum, cum unum dicat vel inferat negationem alius; licet sensitivum & intellectuale simpliciter, possint secum conjungi, ut conjunguntur in homine, sic & speculativum tantum, nunquam potest esse practicum tantum, secus sine hac restrictione.

QUÆRITUR 4. *Unde desumenda sit differentia inter Practicum & Speculativum.*

EXPLICANT 1. Aliqui. Quod practicum habeat pro objecto opus. Speculativum autem procedit de re non operabili à nobis. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Quia potest rei operabilis, solum veritas investigari, ita ut in illa sola sistatur. Ergo falsum est quod operabile, non possit esse objectum speculativi. Et sicut de probabili potest dari scientia, quia demonstrabile est ex medio probabili, non posse sequi scientificum assensum, ita & de operabili, potest esse speculatio.

EXPLICAT 2. Soncinas Javellus Vasq. 1. parte disp. 8. cap. 5. Practicum desumi non solum ab operabili objecto, sed etiam ab intentione discantis. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT 1. Quia intentio, quæ ordinat physicam ad discendam medicinam, & postea practicandam, non facit physicam practicam. Ergo neque etiam intentio non practicandi habitum, qui est practicus, faciet illum speculativum.

NON SATISFACIT 2. Quia sequeretur nullam scientiam esse determinatè de se practicam, nullam determinatè speculativam. Siquidem determinatio practici vel speculativi, pendet ab intentione discantis.

NON SATISFACIT 3. Quia hæc intentio videtur jam accedere & præsupponere objectum, modum item versandi circa objectum, nexumque cum objecto. Ergo supponit jam & non adfert rationem practici vel speculativi. Et sicut Sacramenta non sunt practica ex intentione suscipientis vel conscientis illa, nam non est necesse ut Sacerdos dum v.g. absolvit, intendat producere gratiam sanctificantem, sed hæc ratio practici signi, supponitur in Sacramentis; ita supponitur speculatio vel praxis intentioni discantis, illamq; præcedet. Unde quando Philosophi communiter docent, quod ratio practici vel speculativi desumatur ex fine, accipiendum est dictum illorum, de fine intrinseco non extrinseco, hoc est intentione discantis.

EXPLICAT 3. Arriaga, quod hæc differant ex subjecto specie distincto, ita ut si unum subjectum possit ex specie & natura sua facere aliquid, & aliud non possit, hoc ipso cognitiones illæ distinguantur. Sic v.g. cognitio, quam habet Deus de Angelo, quem potest facere, est practica, speculativa verò, quam ego habeo, de eodem objecto. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT 1. Scientia in communi. Ergo nec scientiæ tales, sument speciem ex tali specie subjecto.

NON SATISFACIT 2. Quia eadem specie qualitas potest esse in diversis specie subjectis, nec diversificatur ex subjecto. Ergo idem dicendum de scientiis.

NON SATISFACIT 3. Quia nomine hujus subjecti, vel intelligitur id, quod recipit illam scientiam, & hoc non videtur, unde habeat vim diversificandi, cum in scientiis respectus essentialis & specificativus, sit penes objectum; vel nomine subjecti venit, quod si res non sit operabilis, nec sub modo operabili attingatur, hoc ipso illud subjectum sit futurum speculabile, si autem res sit operabilis & modo operabili attingatur, jam illa res erit subjectum practicum: certè hæc differentia est bona, sed est potius appellanda ex objecto. *Hinc*

EXPLICATUR cum Suarez, quod practicum & speculativum sine intrinseco discernantur

tur & distinguantur, ita ut finis speculativæ, sit veritas seu esse gratia sui, finis autem practicæ, opus. In idem recidit si conformiter ad dicta supra, differentiam practici & speculativi sumas, ex ipsa natura illorum, contenta in ipsismet prædicatis definitivis. Quod ipsum sic proponitur. Omne quod differt, differentiâ differt, cum differentia, sit ratio formalis & unica differendi, sicut convenientia, est ratio unica, & formalis, conveniendi, & si aliquid differret non differentiâ, illud faciens differre, & non esset differentia, per te enim differentia non facit differre, & esset differentia, quia faceret differre. Hæ tamen differentiæ aliquæ sunt ultimæ, aliquæ non ultimæ, nam differentia hominis est etiam sensitivum, licet non sit differentia ultima, sed determinabilis ulterius & ultimò à rationali. Hinc ut aliquid dicatur simpliciter differre, accipienda erit ultima differentia, quæ ipsa ultima differentia, tanquam à posteriori colligitur, si ponatur in definitione alicujus, quæ enim est recta definitio, constat ex genere proximo & differentia ultima. Porro cum in definitione scientiæ speculativæ, ponatur, quòd sistat in speculatione sui objecti: Item, cum in definitione practici ponatur, quod procedat ulterius ad opus, bene per procedere ad opus practicum, & persistere in veritate, differret speculativum. Quod si differentiis in definitione positis differunt, seipsis differunt, nam definitio objectivè accepta, hoc est prædicata definitiva & definitum, hoc est natura, sunt idem. Bonitas hujus explicationis pender ab ipsa definitione datæ definitionis.

DICES. Si differentia practici & speculativi deferretur ex ipsa natura, sequeretur non posse eundem actum esse practicum & speculativum, quomodo enim tam diversa eidem Entitati convenirent.

RESPONDETUR. Sicut una Entitas potest habere diversas habitudines, ita & idem actus, poterit similiter habere diversas habitudines, cumque ratio speculativi sit habitudo ad objectum, sistendo in sola illius veritate, & ratio practici sit habitudo ad opus qua operabile, idè ratio practici & speculativi, poterunt in eandem entitatem coire, quæ entitas erit idem realiter, sed cum ista habitudine diversa.

QUÆRES 5. An Practicum debeat definiri per opus quod respicit; An per id, quòd non sistat in speculatione sui objecti. Definiri debet priori modo. Ratio, quia cum esse practicum, sit quid positivum, per prædicata positiva definiri debet, non autem per prædicata negativa. Hinc jam praxis definitivè erit objectum notitiæ practicæ, ab ipsa natum dirigi aut operari, juxta dictamen rectæ rationis. Scientia autem practica, erit notitia certa & evidens nata respicere opus, qua operabile. E contra speculativa sci-

entia, est notitia certa & evidens, sistens in sola speculatione sui objecti, vel procedens gratia sui.

Punctum Difficultatis 5.

An detur aliqua Scientia Practica.

DICENDUM est: *Dari aliquam Scientiam practicam.* Est contra Joan. Sanchez. & contra P. Adrianum Pikarski, Regium Ecclesiastem, Virum in omni literatura incomparabilem.

PROBATUR 1. Auctoritate Aristotelis 6. Metaph. tex. 2. *Speculativa, inquit, aliis scientiis preferenda sunt, hæc verò* (intellige Metaphysica) *speculativa.* Ergo datur aliqua scientia practica, scilicet cui practicæ speculativa præponenda. Et ibidem textu 1. probat, Physicam esse scientiam nec activam nec factivam. Ergo supponit aliquam esse activam scientiam, præcipue cum ulterius dicat intellectum esse activorum. Idem 2. Metaph. tex. 3. *Rectè autem se habet, inquit, Philosophiam veritatis scientiam contemplatricem appellasse.* *Speculativa enim finis Veritas, Practicæ autem* (subaudi commune substantivum scilicet scientiæ) *opus, etenim si* (intellige practici) *quomodo se habeant considerent, non causam per se* (id est, non sistant in sola speculatione) *sed ad aliud* (hoc est propter opus considerant) *& eo in tempore practici speculantur;* (intellige noscunt scientificè, noscere enim scientificè, est cognoscere rem per causam, speculari autem apud illum hic, est noscere per causam, unde & addit) *non scimus enim verum absque causa.* Quæ auctoritas hoc habet argumentum. Cognoscere verum per Causam, est scire. Sed practici cognoscunt verum per Causam. Ergo Practici sciunt. Idem habet 7. Metaph. tex. 23. & ibidem indicat tex. 1. & 2. Tercio item de Anima tex. 49. 6. Ethicorum cap. 6. cum negasset primorum principiorum dari scientiam, negat etiam: prudentiam esse primorum principiorum, idè autem negat primorum principiorum esse scientiam, eo quod scientia sit demonstrativa, principia autem non demonstrantur. Supponit ergo, quòd etiam Prudentia, quæ est quid practicum, possit habere suas demonstrationes.

Quod si alicubi videatur negare practicos habitus, esse scientias, intelligendus est quòd negaverit illas esse perfectissimas seu universalissimas scientias, non est enim dubium speculativas scientias universalius de suo objecto procedere.

PROBATUR 2. ex S. Th. quem vide 1. parte q. 1. art. 1. & ibidem art. 50. & prima parte q. 10. art. 160. Supponit hoc Thomistica Schola, quæ Theo-

Theologiam ita appellat speculativam scientiam, ut dicat etiam esse practicam saltem eminenter. Supponunt & nostri, quia per nos scientia simplicis intelligentiæ est scientia practica. Sed datur scientia simplicis intelligentiæ. Ergo datur aliqua scientia practica, & si id quod est, eminenter scientia, potest esse practicum, cur & non aliqua alia formalis scientia, erit practica.

PROBATUR 3. Argumento negativo, quia nulla est implicantia, quominus possit dari scientia practica. Ergo possibilis est, & quæcunque dabitur nota scientiæ practiciæ, ea jam reperietur in aliquibus, qui de facto dantur habitibus.

CONFIRMATUR. Si daretur habitus non sists in sola demonstrationum speculatione, sed ulterius ordinaret illas ad praxim ille habitus esset scientia practica, hoc enim nomine scientiæ practiciæ hic intelligitur. Sed datur habitus aliquis non sists in sola speculatione suarum demonstrationum, sed ulterius ordinans illas ad praxim quod probatur. Formetur hæc demonstratio. Honestæ actio est usurpanda refrænatio passionum irrationabilium est honesta actio. Ergo refrænatio passionum irrationabilium est usurpanda. Ethica v.g. formata hac demonstratione, non sists in sola speculatione illius, sed illam ordinat ad praxim. Ergo datur habitus non sists in sola speculatione suarum demonstrationum. Antecedens probatur. Habitus qui procedit vel per modum imperii formalis scilicet iubendo ut fiat illud quod est illatum in conclusione vel procedens per modum imperii virtualis, æquivalenter id dicendo; si deberes refrænare passiones, faceres actionem honestam taliter inquam procedens habitus, non sists in sola speculatione objecti, nam etiam artes mechanicæ, ratione talis imperii formalis vel virtualis, exercent rationem practici. Sed Ethica procedit per modum imperii formalis vel virtualis ex dicta demonstratione. Ergo non sists in sola speculatione. Minor probatur. Si ex dicta demonstratione non procederet Ethica ad imperium formale vel virtuale, non consequeretur finem suum, quod est rectificare operationes, quomodo enim eas rectificaret sine directione, sine imperio formali vel virtuali &c.

OBJICITUR 1. Omnis demonstratio quæ demonstratio ordinatur solum & præcisè ad scite. Ergo nulla est practica demonstratio. Antecedens probatur. Præmissæ demonstrationis nihil aliud intendunt, quam assensum præbendum conclusioni imperturbabiliter. Ergo omnis demonstratio ordinatur ad scire tantum.

RESPONDETUR. Id verum esse de præmissis demonstrationis speculativæ, non de præmissis demonstrationis practiciæ, quas nihil ve-

tat dari. Deinde fieri potest ut præmissæ sint speculativæ, quæ possunt esse conclusiones Metaphysicæ, ad quam spectat probare principia reliquarum scientiarum, & tamen adhuc poterit esse conclusio practica.

OBJICITUR 2. Per demonstrationem, quæ dicitur practica, vel possunt investigari prædicata intrinseca rei, vel non possunt, si possunt. Ergo per accidens est illam esse practicam; si non possunt per illam investigari prædicata intrinseca, quomodo erit demonstratio.

RESPONDETUR. Per demonstrationem practicam, investigari etiam prædicata intrinseca rei, sed ita, ut illa investigatio per se ordinetur ad opus: si autem per se ordinabitur ad opus, hoc ipso non per accidens erit practica.

OBJICITUR 3. Prius est verum, quam sit operabile, illud enim est passio intrinseca; operabilitas autem est quid extrinsecum. Ergo & quælibet cognitio rei, ut res est, primariò tendit ad speculationem, quàm ad praxim. Ergo similiter omnis demonstratio.

RESPONDETUR. Concesso, quod per ordinem ad nostros conceptus prior sit veritas quam operabilitas, non sequetur, quod per accidens sit alicui habitui circa operabile versari, quia potest per se ordinari notitia veri ad operabile. Et sicut datur prioritas inter passiones & prædicata, neque tamen ex eo sequitur illas passiones & prædicata per accidens convenire, ita nec per accidens erit alicui habitui, esse practicum, licet ex modo concipiendi, ab operabili præsupponatur verum.

OBJICITUR 4. Nulla demonstratio ex natura sua est ista directiva, ut nisi esset directiva alicujus operis, eo ipso non esset demonstratio. Ergo nulla scientia per se primo & formaliter est practica. Si enim non habet formaliter practicas demonstrationes, quo ex principio erit formaliter practica scientia? Antecedens probatur. Demonstratio, quæ haberi potest per principia ædificandæ domus, non exigitur à domo faciendâ ut domus ab eadem demonstratione dirigatur, aliàs omnis ædificator, deberet esse Logicus.

RESPONDETUR. Demonstratio secundum suam naturam dupliciter spectari potest: vel secundum quod abstrahit ab hac vel illa specie, ab esse v.g. practici & speculativi, & sic accepta demonstratio, quamvis non sit practica, potest esse demonstratio speculativa. Deinde potest demonstratio accipi secundum naturam, sed contractè ad certum genus scientiæ dispectam, & tunc si Demonstratio contracta ad esse practici, non esset Demonstratio intendens opus, hoc ipso non esset Demonstratio practica, non enim per illam finem suum intrinsecum hoc est operari scientia illa consequeretur. Addo quamvis domus non exigit, ut à
Demon-

Demonstratione dirigatur, potest tamen ipsa demonstratio exigere, ut mediante imperio formali vel virtuali, dirigat opus, nulla enim in hoc repugnantia. Domus autem quæ est indifferens ut arte vel scientia ædificetur, non exigit à scientia dirigi, nisi fortè domus scientificè ædificabilis

OBJICITUR V. De ratione scientiæ est ex 6. Ethic. cap. 3. ut sit de iis quæ sunt talia secundum naturam non ex nobis, seu quæ non in nobis, sed in sua natura principium habent. Scientiæ autem practicæ habent talia objecta, quæ habent in nobis principium, hoc est, à nobis fieri possunt.

RESPONDETUR. Loqui Aristotelem de scientia perfectissima & abstractissimè speculari. Deinde etiam in objecto scientificè operabili, quod sic non nisi rectè fiat, habetur id ex natura ipsius operabilis, de quo, ubi: an Logica sit scientia. Denique qui tenent Logicam esse speculativam quamvis sit circa Syllogismum, qui habet principium in nobis, non possunt contra nos, hac auctoritate uti.

INSTABIS. Scientia abstrahit ab existentia objecti, quod non potest convenire practico.

RESPONDETUR. Etiam practica suo modo abstrahit ab existentia objecti, sufficit enim quod sit causativa, ut existat objectum.

Cæterum in scientia practica cum Suarez disp. 8. sec. 5. partiendæ sunt duæ formalitates: Formalitas Notitiæ & Formalitas Causæ: Formalitas Notitiæ importat representationem intentionalem objecti. Formalitas Causæ dicit vim producendi efficiendo Ideam, exhibendo rem &c.

DIFFICULTAS III.

De Divisione Scientiæ in subalternantem & subalternatam.

SCIENTIA SUBALTERNANS est Scientia quæ alteram sub se ponit.

SUBALTERNATA autem dicitur quæ est sub altera posita. Et hæc explicatio est quoad quid Nominis.

SCIENTIA SUBALTERNANS ET SUBALTERNATA. Tripliciter considerari potest.

I. Potest una scientia esse subalternata alteri quoad finem extrinsecum, & sic potest Logica & Metaphysica subordinari Medicinæ, ut scilicet Medicus, benè de rebus Medicinæ discursat. **II.** Potest una scientia esse subalternata alteri, ratione principiorum quia videlicet uas, suas conclusiones probat, rationibus ab altera desumptis, ut dum probat, Chyrurgica, circulare vulnus difficile curari, ex illo Geometrico principio; quia latera circuli, difficile coeunt, & hæc subalternatio, dicitur ratione principiorum. **III.** Potest una scientia esse subordinata alteri, quia utraque habet idem objectum formale, nisi quod subalternata conditionem aliquam accidentalem

superaddat, & sic Physicæ subalternata dicitur esse Medicina, quia utraque corpus considerat, quæ corpus, superaddita conditione accidentali sanabilitatis.

DICENDUM EST. Ad subalternationem rigorosam requiritur, ut subalternata habeat idem objectum formale cum subalternante, & nonnisi conditionem accidentalem addat.

PROBATUR I. Auctoritate Aristotelis 1. Posteriorum tex. 23. & 30.

PROBATUR II. Inductione in omnibus manifestè Subalternatis v.g. Perspectiva & Geometria, Perspectiva enim addit conditionem accidentalem, quia scilicet considerat lineam visuale. Musica numeris superaddit conditionem accidentalem, hoc est sonum, & habet idem formale cum Arithmetica, quæ etiam numerum considerat.

PROBATUR III. Ex una parte si subalternata non haberet idem formale cum subalternante, non esset unde subalternatio desumeretur, non enim ex eodem materiali, cum multæ scientiæ idem materiale habeant, nec sint sibi subalternæ. Ergo ex eodem formali: Ex altera parte, debent habere aliquod sui distinctivum, quod quia non est in formali & essentialibus, aliàs simpliciter essent disparatæ scientiæ. Ergo debet id haberi ratione accidentalis superadditæ conditionis.

OBJICITUR I. Ex vi allatorum sequi, quod subalternans & subalternata scientia non sint specie distinctæ. Hoc autem dici non potest, quia alias habitus adæquatè practicus qualis est Medicina, & adæquatè speculativus qualis est Physica differrent specie.

RESPONDETUR. Scientiam subalternatam & subalternantem non distingui quidem specie substantiali, petibili ex vi objecti substantialiter ejusdem, seu ejusdem in specie objecti Attributionis, distingui tamen ratione practici & speculativi, quæ rationes non sunt petibiles ab objecto Attributionis, sed ex existentia in sola veritate illius vel non. Nec oberit quod aliqua sint in eadem specie sub certo respectu, & sub alio respectu sint distincta specie, nam forma ossis & forma carnis ex probabili scientia distinguuntur specie, in ratione partialium formarum, & tamen habent communem speciem, quæ est constituere corpus humanum, quod vel maximè procedit de specificatione oriunda ex diversis habitudinibus, quæ indubiè plures esse possunt, qualis est habitudo fundativa speculationis & fundativa praxeos.

OBJICITUR II. Si scientiæ subalternatæ objectum à subalternante sola tantum aliqua accidentali conditione differreret, sequeretur scientiam de colore, & scientiam de colore albo, de colore nigro, esse scientias subalternatas, sed hoc falsum est, quia eadem Physica & de colore ut sic, & de colore albo, scire potest.

† Cc

Re.